

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ
ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

**Управління фінансово-економічною діяльністю фермерських
господарств**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: студент 2 курсу 12-271М
групи

Спеціальності 051 Економіка

Освітньо-професійної (наукової)
програми Економіка

**Чорноіваненко Вячеслав
Вячеславович**

Керівник: д.е.н., проф. Ушкаренко Ю.В.

Рецензент: д.е.н., доц. Петренко В.С.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ.....	7
1.1. Організація фінансової роботи фермерських господарств.....	7
1.2. Основні складові фінансової роботи підприємства.....	8
1.3. Специфіка фінансової діяльності фермерських господарств.....	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ФГ «СТЕП»	13
2.1. Організаційно-економічна характеристика фермерського господарства.....	13
2.2. Аналіз фінансово-господарської діяльності господарства.....	20
2.3. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.....	23
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФГ «СТЕП».....	31
3.1. Формування оптимальної структури капіталу фермерського господарства.....	31
3.2. Управління фінансуванням активів господарства та ефективність їх використання.....	37
3.3. Напрями удосконалення організації фінансової діяльності підприємства.....	41
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47
ДОДАТКИ.....	51

ВСТУП

Актуальність дослідження пов'язана з об'єктивною закономірністю зростання ролі і значущості фермерських господарств у аграрній економіці, як рівноправної форми господарювання та врівноважуючої складової підприємництва. Для здійснення ефективної діяльності фермерські господарства повинні проводити виважене управління усіх сфер функціонування виробничої системи. Розвиток фермерських господарств створює можливості підвищення ефективності функціонування аграрної економіки завдяки розширенню можливості використання природних і економічних ресурсів агропромислового виробництва.

Фермерські господарства є однією з основних організаційно-правових форм здійснення громадянами їхніх земельних прав. Проте, на сьогоднішній день гостро постають питання фінансово-економічного характеру, такі як дефіцит фінансово-кредитних ресурсів, недоступність комерційного кредиту, недостатній розвиток системи кредитної кооперації тощо. З огляду на це, виникає необхідність пошуку шляхів поліпшення фінансово-економічного стану фермерських господарств шляхом вирішення проблем відтворення їх власного капіталу.

Серед вчених, які здійснили вагомий внесок у розвиток управління фінансовою-економічною діяльністю фермерських господарств, слід виділити Л. Флорі, Д. Манчіні, Ф. Ескобара, Ф. Марчі, А. Гільбо, Е. Леоте, І.Ф. Шера, Г. Сімона, Е.А. Бикова, В.Г. Макарова, В.Ф. Палія, українські вчені-професори О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, А.М. Герасимович, М.В. Кужельний, П.П. Німчинов та ряд інших.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота виконувалась у відповідності до науково-дослідної теми «Формування науково-практичних засад ефективного розвитку та

управління економічною діяльністю підприємств в умовах зміцнення зовнішньоекономічних зв'язків» – номер державної реєстрації 0117U005022 (в її межах автором здійснено оцінку фінансово-економічної діяльності фермерського господарства).

Метою дипломної роботи є комплексне дослідження теоретико-методичних засад організації фінансово-економічної діяльності підприємства та розробити практичні пропозиції щодо його удосконалення з метою забезпечення підвищення ефективності управління фінансово-економічними ресурсами фермерських господарств. Для досягнення визначеної мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- розглянути організацію фінансово-економічної роботи фермерських господарств та виділити основні напрями фінансової діяльності підприємства та її управління;
- розкрити основні складові фінансово-економічної роботи підприємства та визначити розрахунок чистого грошового потоку від фінансової діяльності підприємства;
- охарактеризувати специфіку фінансово-економічної діяльності фермерських господарств;
- здійснити оцінку організаційно-економічної діяльності фермерського господарства;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність господарства;
- провести комплексний аналіз фінансово-економічного стану підприємства;
- визначити оптимальну структуру капіталу фермерського господарства;
- запропонувати пропозиції щодо управління фінансуванням приросту оборотних активів фермерського господарства;

- обґрунтувати стратегічні напрями удосконалення організації фінансово-економічної діяльності підприємства.

Об'єктом дипломної роботи є дослідження процесів управління фінансовою діяльністю ФГ «Степ» Херсонської області.

Предметом дипломної роботи є сукупність теоретико-методичних і прикладних аспектів організації управління фінансовою діяльністю ФГ «Степ».

Методи дослідження. Теоретико-методичну базу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. При дослідженні економічної сутності фінансово-економічних ресурсів використано метод наукової абстракції. Індукція і дедукція, аналіз і синтез застосовувались в процесі дослідження результатів фінансово-економічної діяльності, історичний та логічний – для ретроспективного аналізу розвитку наукової думки. При обґрунтуванні рекомендацій з удосконалення системи організації фінансово-економічної діяльності суб'єктів фермерського господарства були засновані методи системності, комплексності, логічного моделювання.

Наукова новизна одержаних результатів. Проведена комплексна оцінка фінансового стану підприємства, яка дала можливість сформулювати оптимальну структуру капіталу фермерського господарства; обґрунтовано напрями удосконалення організації фінансово-економічної діяльності підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані у роботі наукові результати, отримані висновки і рекомендації можуть бути застосовані при дослідженні проблем управління фінансово-економічною діяльністю фермерських господарств регіону. Використання розроблених теоретико-методичних підходів щодо ефективного функціонування фермерських господарств буде сприяти розвитку теорії й практики агроекономічних досліджень.

Апробація. Результати дипломної роботи апробовані на V Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти» (м. Херсон, 15-16 жовтня 2020 р.).

Обсяг і структура дипломної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

1.1. Організація фінансової роботи фермерських господарств

Особливе місце в організаційній та управлінській роботі підприємств посідає фінансово-економічна діяльність. Кожне підприємство направлено на ефективне використання фінансово-економічних ресурсів, що становить зміст фінансової діяльності.

У науковій літературі існує велика кількість трактувань поняття «фінансова діяльність підприємства» вітчизняними вченими та нормативно-правовими. У додатку А представлено критичний аналіз поняття «фінансова діяльність підприємства» вітчизняними вченими та нормативно-правовими актами. Відсутність єдиного погляду щодо його трактування ускладнює організацію фінансової діяльності підприємства.

Ключові напрями управління фінансовою діяльністю наведені на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Напрями управління фінансовою діяльністю

Джерело: власні дослідження.

Значній мірою умови для раціональної організації виробництва закладаються на стадії створення підприємства. Якщо на цьому етапі

земельні, трудові і матеріально-технічні ресурси ув'язуються між собою, а також з метою і прогнозом розвитку підприємства, то формуються об'єктивні передумови для наступного ефективного виробництва. Безумовно, в повному розумінні на науковому рівні формувати фермерське господарства можна тільки за матеріально-технічної, фінансової достатності і наданні підприємцям широкої свободи в економічних і юридичних правах [15].

Управління Господарством здійснює Голова Господарства, який також обіймає посаду Директора Господарства й діє без доручення та без обмежень від імені Господарства, заключає угоди, здійснює найм та звільнення працівників, встановлює розподіл обов'язків між ними і визначає міру відповідальності, відкриває в установах банків розрахункові та інші рахунки, видає накази і дає вказівки обов'язкові для працівників Господарства, здійснює інші дії відповідно до діючого законодавства і Статуту Господарства.

Голова Господарства має право на основі контракту довірити поточне керівництво роботою Господарства іншій особі – Директору Господарства. Повноваження трудового колективу реалізуються Зборами трудового колективу і Радою трудового колективу, члени якого вибираються таємним голосуванням на зборах трудового колективу терміном на 2 роки не менше ніж 2/3 голосів.

1.2 Основні складові фінансової роботи господарства

Фінансова робота для ефективного виконання поставлених задач фермерським господарством здійснюється за напрямками, що представлені на рис. 1.2. Зазначені напрями фінансової діяльності підприємства відображають її функціональне призначення, передбачають аналіз, оцінку,

оперативне, поточне та стратегічне управління фінансовими ресурсами підприємства для забезпечення ефективності їх формування та використання.

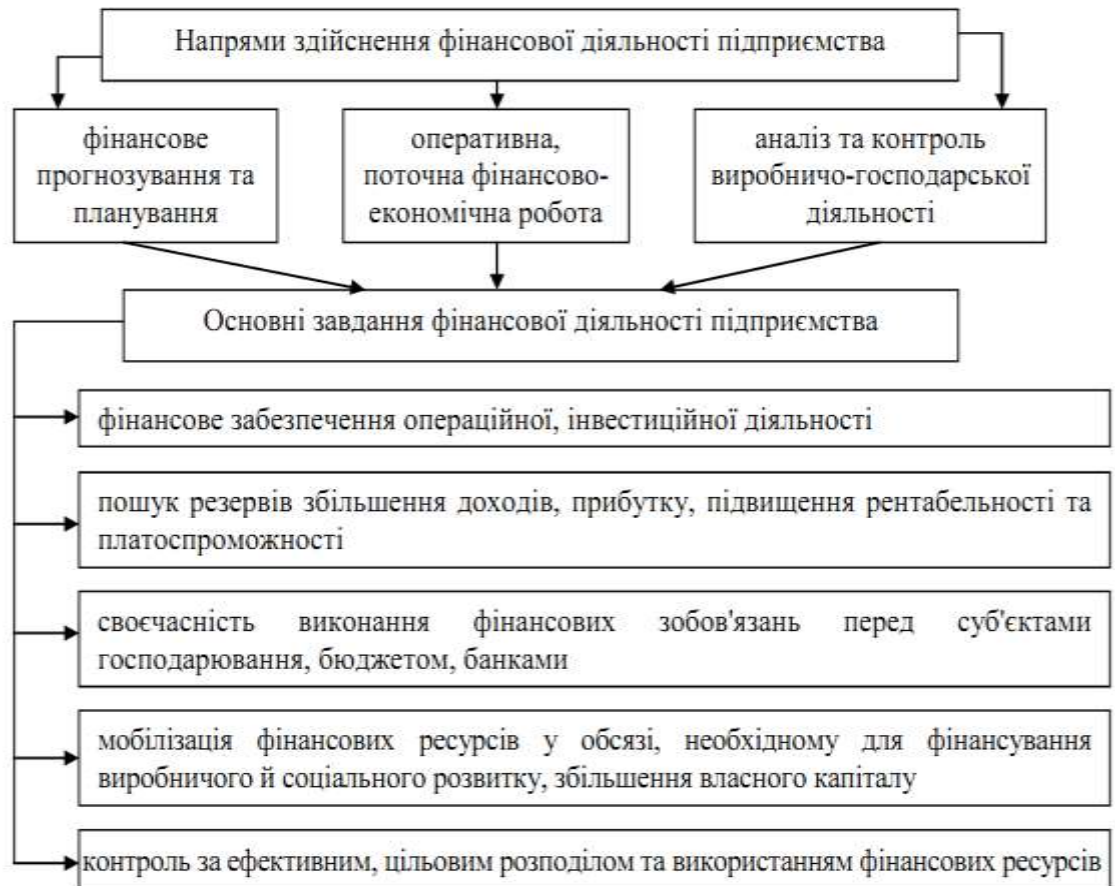

Рис. 1.2. Основні напрями та завдання здійснення фінансової діяльності підприємства

Джерело: власні дослідження.

Для розробки фінансових планів застосовуються різні методи, зокрема: балансовий; нормативний; розрахунково-аналітичний; оптимізації; моделювання. Сутність балансового методу полягає в досягненні рівності обсягів грошових витрат та джерел їх покриття [28]. Розрахунок чистого грошового потоку від фінансової діяльності представлено на рис. 1.3.

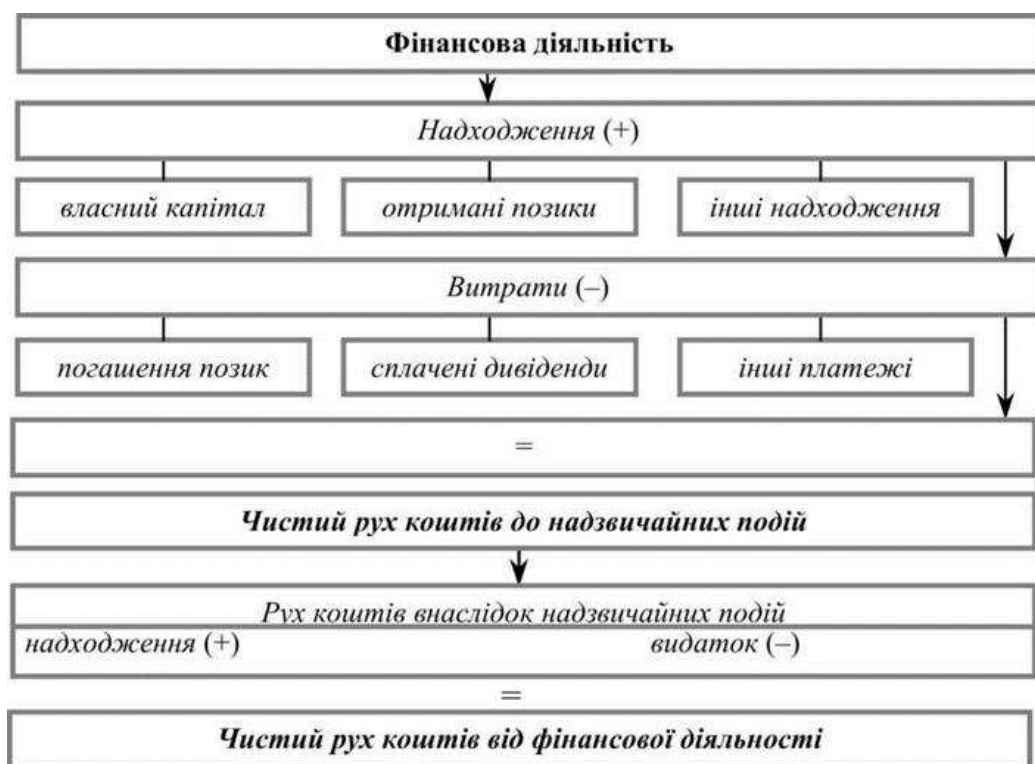
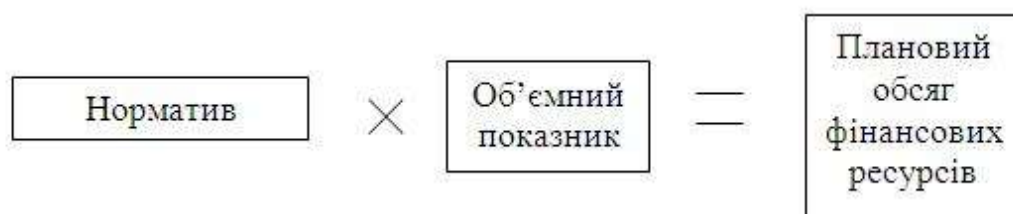

Рис. 1.3. Розрахунок чистого грошового потоку від фінансової діяльності підприємства

Джерело: власні дослідження.

Згідно нормативного методу визначення потреби у фінансових ресурсах передбачає застосування нормативів на плановий обсяг різних показників. Визначення планових показників фінансових ресурсів на основі нормативу здійснюється за схемою:

Метод оптимізації полягає у виборі найкращого варіанта із багатьох, з точки зору одержаного результату чи найбільш низьких затрат [28]. Розрахунок величини прибутку здійснюється за формулою:

$$r = pv\left(1 + \frac{i}{100}\right)^n, \quad (1.1)$$

де i - величина нарахованих відсотків в умовах складних відсотків;

PV - сума депозиту;

n - кількість років розміщення депозиту.

Згідно методу моделювання визначається кількісне співвідношення між різними факторами, визначається числовий вплив на розвиток того чи іншого показника.

Здійснюючи аналіз фінансової діяльності підприємства за рік, можна «встановити ступінь виконання фінансового плану щодо прибутку, а також окремих видів доходів і витрат коштів, особливості використання оборотних активів, платоспроможність підприємства, ліквідність балансу, ну, і звичайно, фінансову стійкість діяльності фермерського господарства».

1.3. Специфіка фінансової діяльності фермерських господарств

На сучасному етапі розвитку аграрної економіки України значне місце посідає специфічна форма підприємницької діяльності – фермерське господарство. Вихідними при виборі напряму діяльності і обґрунтування розміру земельної ділянки є такі фактори: природно-кліматичні і економічні особливості місцевості, місце розташування земельної ділянки відносно ринків збуту продукції і пунктів постачання, стан доріг тощо; стійкий попит на певний вид продукції, її пропозиція з боку конкурентів, рівень цін і очікувана дохідність галузей; наявність можливості створення матеріально-технічної бази і механізації виробничих процесів; бажання членів господарства працювати в тій чи іншій галузі сільського господарства.

Головою «фермерського господарства є його засновник або інша визначена в статуті особа. Він представляє фермерське господарство перед органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями та окремими громадянами чи їх об'єднаннями відповідно до закону, укладає від імені господарства згоди та вчиняє інші юридично значимі дії відповідно до законодавства України» [29].

Підставами для припинення діяльності фермерського господарства є: реорганізація; ліквідація; визнання неплатоспроможним; відсутність усіх членів фермерського господарства або спадкоємців, які бажають продовжити діяльність господарства. Таким чином, «фермерське господарство займається господарською діяльністю самостійно. Виходячи із економічної доцільності воно визначає напрямки своєї діяльності, спеціалізацію, самостійно організовує виробництво продукції, її переробку та реалізацію з метою одержання прибутку і розширення виробництва; на власний розсуд підбирає партнерів з економічних зв'язків, в тому числі іноземних; з метою забезпечення своєї господарської та іншої діяльності має право вступати в договірні відносини з будь-якими підприємствами, установами та організаціями, з окремими громадянами».

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ФГ «СТЕП»

2.1. Організаційно-економічна характеристика фермерського господарства

Фермерське господарство «Степ» було зареєстровано 5 лютого 2002 р. у Херсонській області. На чолі ФГ «Степ» стоїть генеральний директор, який координує діяльність всієї організації.

До організаційній структурі ФГ «Степ» виділяються підрозділи, що виконують певне коло функцій. Кожен підрозділ виділено і в організаційному плані, володіє в деякій мірі адміністративно-господарською самостійністю, тобто має право приймати і забезпечувати виконання відповідних управлінських рішень в межах своєї компетенції, визначеної для кожного підрозділу генеральним директором.

Організація процесів управління ФГ «Степ» побудована на поєднанні двох принципів побудови управлінських структур: лінійної та функціональної (рис. 2.1).

Лінійна структура управління ФГ «Степ»: нижчестояща ланка повністю підпорядковується вищестоящому керівнику.

Функціональна структура управління ФГ «Степ» виражається в тому, що при кожному виробничому секторі створено спеціалізовані, по виконуваних функцій відділи.

Аналізуючи можна сказати, що у складі ФГ «Степ» підрозділи розбиваються, у відповідності з виконуваними функціями, на 3 сектора.

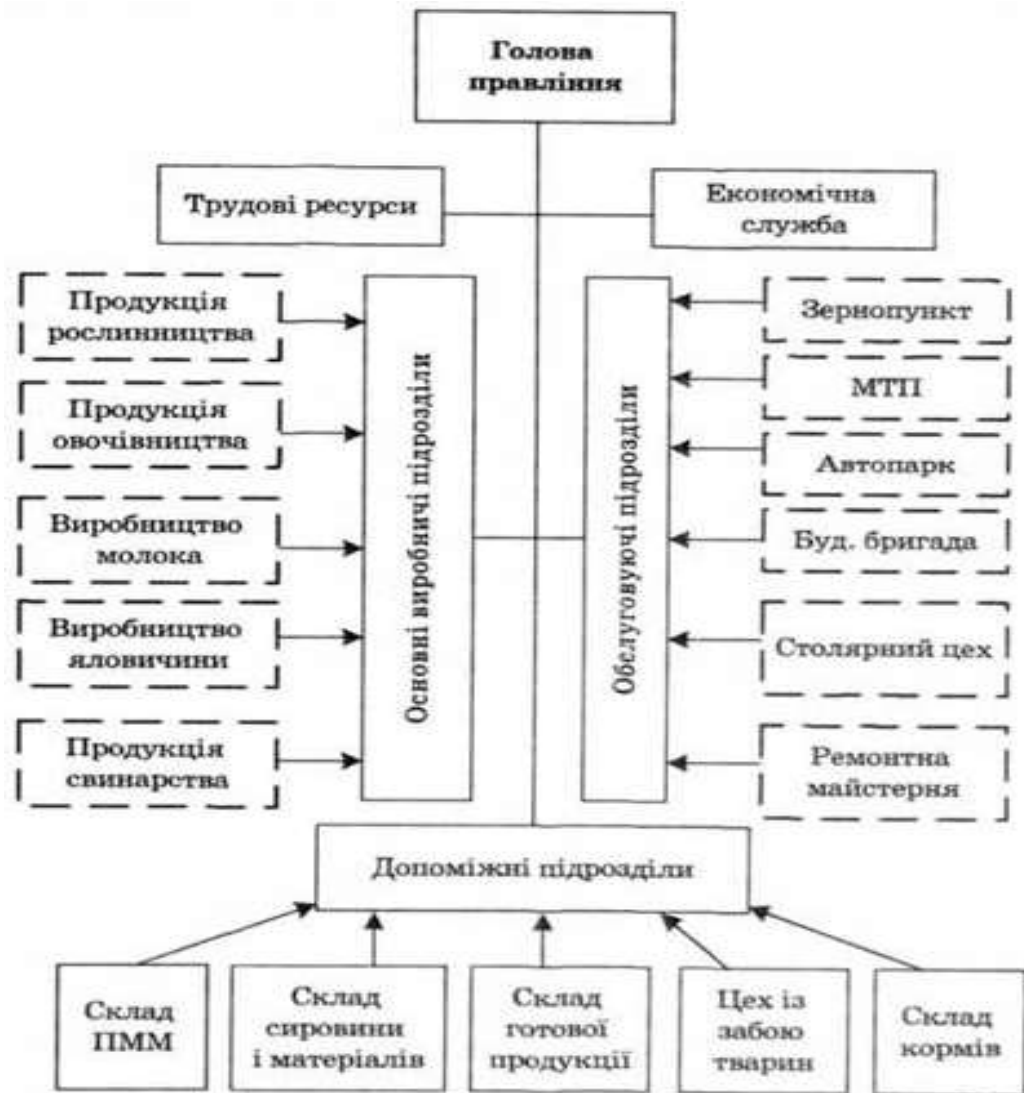

Рис. 2.1. Організаційна структура ФГ «Степ»

Джерело: власні дослідження.

Вважаємо, що ефективним інструментом аналізу постійного впливу зовнішнього середовища є застосування SWOT-аналізу, який повинен забезпечувати виявлення слабких сторін у роботі підприємства з метою їх ліквідації, а також можливостей щодо подальшого нарощення виробничих потужностей та уникати чи мінімізувати можливі загрози. Враховуючи

оцінку внутрішнього стану підприємства та досліджень зовнішнього оточення, проведемо SWOT-аналіз діяльності ФГ «Степ» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

SWOT-аналіз діяльності ФГ «Степ»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Достатня сировина база • Низька собівартість продукції • Висококваліфікований персонал • Значна відносна частка ринку • Широкий асортимент продукції • Стабільне фінансове становище • Готовність керівництва до ризику 	<ul style="list-style-type: none"> • Велика зношеність основних виробничих фондів • Неефективне використання ресурсів підприємства • Відсутність структур та підрозділів з маркетингу • Наявність нерентабельних видів діяльності
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Розширення ринків збуту продукції • Нарощування товарообігу • Економія на масштабах виробництва • Нарощування основного і оборотного капіталу • Зростання продуктивності праці та матеріальної підтримки фахівців • Підвищення рівня професійності кадрів • Розширення товарного асортименту • Формування дилерської мережі • Підвищення прибутковості діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> • Зростання конкуренції в галузі • Матеріально-технологічне відставання • Невдала інвестиційна політика • Зниження рівня кваліфікації працівників

Джерело: власні дослідження.

Проаналізувавши сильні та слабкі сторони діяльності підприємства, можна відмітити про досить сприятливу та ефективну діяльність товариства загалом, оскільки сильні сторони підприємства значно переважають над слабкими сторонами.

Мета діяльності фермерського господарства - це виробництво товарної сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізація, а також здійснення виробничої, посередницької, комерційної та іншої діяльності у відповідності та на умовах, визначених чинним законодавством і його Статутом, інші види господарської діяльності для

задоволення потреб Господарства, його учасників і одержання прибутку на основі раціонального використання землі, інших природних ресурсів і виробничо-ресурсного потенціалу.

Для визначення інтенсивності використання сільськогосподарських угідь у ФГ «Степ», варто провести економічний аналіз їх структур (табл. 2.2). Проаналізувавши структуру земельних ресурсів, посівних площ ФГ «Степ» за 2016-2019 роки і врахувавши заходи щодо підвищення родючості ґрунту і ефективності використання цих земельних ресурсів можна зробити такі висновки. Так, загальна земельна площа у 2019 р. зменшилася на 158,7% порівняно з 2016 р.

Таблиця. 2.2

**Динаміка і структура земельних угідь ФГ «Степ»
за 2016-2019 рр.**

Види угідь	Роки								Звітний до базового (+,-)
	2016		2017		2018		2019		
	га	%	га	%	га	%	га	%	
Загальна земельна площа	2035,7	100	2006,85	100	2005	100	1877	100	-158,7
У т.ч: сільськогосподарські угіддя	2034,7	99,95	2005,85	99,95	2004	99,95	1876	99,95	-158,7
Із них: рілля	1990	97,76	1963	97,81	1968	98,15	1833	97,66	-157
сінокоси	44,7	2,20	42,85	2,14	36	1,80	43	2,29	-1,7
пасовища	-	-	-	-	-	-	-	-	-
багаторічне насадження	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Коефіцієнт використання земельних ресурсів	1,00	-	1,00	-	1,00	-	1,00	-	0
Коефіцієнт розораності земель	0,98	-	0,98	-	0,98	-	0,98	-	0

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ФГ «Степ»

Як наслідок зменшилася площа сільськогосподарських угідь у 2016 році з 2034,7 до 1876 у 2019 році, а також площі ріллі у 2016 р. з 1990 до 1833 у 2019 р. та сінокосів у 2016 р. з 44,7 га до 43 га у 2019 р. Як свідчать дані таблиці, то розрахований коефіцієнт розораності за 2016-2019 рр. залишався сталим на рівні 0,98, він показує, яка частка сільськогосподарських угідь зайняті ріллею.

В табл. 2.3 наведено структуру посівних площ сільськогосподарських культур ФГ «Степ» за 2016-2019 рр. Проаналізувавши дані таблиці можна дійти висновку: у 2016 р. зернові культури займали найбільшу площу посіву – 983 га, у 2017 р. – 1134 га, у 2018 р. – 899 га, у 2019 р. – 1054 га, а ячмінь займає найменшу площу і становить у 2016 р. – 201 га, у 2017 р. – 130 га, у 2018 р. – 116 га, у 2019 р. – 150 га.

Таблиця 2.3

Динаміка, розмір і структура посівних площ ФГ «Степ» за 2016-2019 рр.

Сіяні культури	Роки				Звітний до базового (+,-)
	2016	2017	2018	2019	
Зернові, всього	983	1134	899	1054	71
У т. ч.: озима пшениця	249	485	382	465	216
Ячмінь	201	130	116	150	-51
Технічні	817	712	1000	628	-189
Кормові, всього	529	519	401	439	-90
Коефіцієнт використання землі	0,49	0,58	0,46	0,55	0,06

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ФГ «Степ»

Валовий збір і врожайність сільськогосподарських культур –

найважливіші результативні економічні показники, які використовуються для оцінки розвитку і ефективності галузі рослинництва в цілому та окремих її галузей. Всі агротехнічні заходи, меліорація земель, природно-економічні умови і рівень організаційно-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств знаходять свій конкретний вираз у рівні валового збору і врожайності. Виконання плану валових зборів основних сільськогосподарських культур представлено в табл. 2.4.

Відомо, що на виконання плану валових зборів, насамперед впливає площа посіву і урожайність. Найвища урожайність за аналізований період спостерігалася в цукрових буряків, і у 2018 році становила 628,20 ц/га, а у 2019 р. була на рівні 579,24 ц/га. Найнижча урожайність спостерігається сої, зокрема у 2018 р. становив 19,38 ц/га, а у 2019 р. – 32,58 ц/га.

Таблиця 2.4

Виконання плану валових зборів основних польових культур ФГ «Степ» за 2019 р.

Культури	Площа посіву, га		Валовий збір, ц		Урожайність, ц/га	
	За планом	Фактично	За планом	фактично	За планом	Фактично
Зернові та зернобобові	899	1054	46746	78051	52,00	74,05
З них: пшениця озима	382	465	24404	36129	63,88	77,70
Кукурудза на зерно	401	439	17034	33733	42,48	76,84
Ячмінь озимий	60	90	1848	3649	30,80	40,54
Ячмінь ярий	56	60	3460	4540	61,79	75,67
Соняшник	350	205	16200	5776	46,29	28,18
Соя	190	100	3683	3258	19,38	32,58
Ріпак озимий	285	56	5844	3398	20,51	60,68

Цукрові буряки	175	267	109953	154658	628,20	579,24
----------------	-----	-----	--------	--------	--------	--------

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ФГ «Степ»

Ключовим фактором підвищення ефективності виробництва є забезпеченість їх основними фондами в потрібній кількості й асортименті і повне їх використання. Рух та стану основних засобів ФГ «Степ» за досліджуваний період наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Рух і стан основних засобів ФГ «Степ» за 2016-2019 рр.

Показники	Роки				Звітний до базового, в %
	2016	2017	2018	2019	
Рух основних засобів:					
Наявність на початок року, тис. грн	14027	19683	27337	29069	207,24
Надходження, тис. грн	6379	7480	2012	17887	280,40
Вибуло, тис. грн.	126	-	280	1144	907,94
Наявність на кінець року, тис. грн..	20280	27337	29069	45812	225,90
Річний приріст, тис. грн..	6253	7654	1732	16743	267,76
Процент приросту, %	44,58	38,39	6,34	57,60	129,21
Коефіцієнт вибуття, %	0,009	-	0,01	0,04	444,44
Коефіцієнт оновлення, %	0,31	0,27	0,07	0,39	125,81
Стан основних засобів:					
Сума зносу на початок року, тис. грн..	4548	6577	9332	12126	266,62
Сума зносу на кінець року, тис. грн..	6577	9332	12126	14945	227,23
Коефіцієнт зносу на початок року, %	0,32	0,33	0,34	0,42	131,25

Коефіцієнт зносу на кінець року, %	0,32	0,47	0,42	0,33	103,13
Коефіцієнт придатності на початок року, %	0,68	0,67	0,66	0,58	85,29
Коефіцієнт придатності на кінець року, %	0,68	0,53	0,58	0,67	98,53

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ФГ «Степ»

Проаналізувавши дані табл. 2.5 можна зробити висновки, що коефіцієнт вибуття зріс в 3,5 рази, це зумовлено збільшенням основних засобів, що вибули на 1144 тис. грн у 2019 р. Як бачимо, збільшення вартості основних виробничих фондів на початок 2019 року становило 29069 тис. грн.

Встановлено, що коефіцієнт оновлення збільшився на 25,51%, це було зумовлено збільшення вартості основних засобів, що надійшли на 180,40 %. Вартість основних виробничих фондів збільшилась на кінець року на 45812 тис. грн, що становить у 2019 році 45812 тис. грн. порівняно з 20280 тис. грн. у 2016 році. Цей ріст свідчить про збільшення обсягів виробництва. Коефіцієнт зносу, на початок року збільшився на 31,25 %, а на кінець року збільшився на 3,13 %. Причинами цього стало збільшення суми зносу на початок і на кінець року на 7578 і 8368 тис. грн. відповідно, і збільшення вартості основних виробничих фондів на початок та на кінець року. На досліджуваному підприємстві стан основних виробничих фондів задовільний і не вимагає кардинальних заходів, щодо підвищення якісного складу основних засобів.

2.2. Аналіз фінансово-господарської діяльності господарства

Ознакою фінансової стійкості ФГ «Степ» є постійне зростання валюти його балансу, тобто загальної суми його фінансових ресурсів.

Основними джерелами інформації для проведення аналізу фінансових результатів діяльності ФГ «Степ» за 2016-2019 роки є документи її фінансової звітності: «Бухгалтерський баланс», «Звіт про фінансові результати». Аналіз основних показників дохідності ФГ «Степ» за 2016-2019 рр. наведено в табл. 2.6. Як бачимо з даних табл. 2.6. ФГ «Степ» протягом 2016-2019 рр. нарощувало загальний обсяг виробничої діяльності. Чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 40505 тис. грн. або у 2 рази за аналізований період і у 2019 р. становить 60406 тис. грн. Ріст чистого доходу обумовлений збільшенням виручки від реалізації, що відбулося внаслідок збільшення обсягу реалізації послуг замовникам.

Таблиця 2.6

Основні показники дохідності ФГ «Степ» за 2016-2019 рр.

Показники	Роки				Відхилення 2019 р. до 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	абсолютне (+;-)	відносне, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	19901	33504	38977	60406	40505	303,53
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	13820	24299	22702	42647	28827	295,89
Адміністративні витрати, тис. грн	964	1294	1439	1511	547	156,74
Витрати на збут	129	122	308	292	163	226,36
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	7455	8077	9570	12552	5097	168,37
Рентабельність виробничих витрат	44,00	37,88	71,69	41,64	-2,36	94,64
Рентабельність з продажів	37,46	24,11	24,55	20,78	-16,68	55,47
Рентабельність активів	23,87	19,67	17,57	18,42	-5,45	77,17

Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,44	1,38	1,72	1,42	-0,02	98,61
Адміністративні витрати на 1 грн. собівартості реалізованої продукції	0,07	0,05	0,06	0,04	-0,03	57,14
Коефіцієнт окупності активів	0,52	0,41	0,21	0,44	-0,08	84,62
Середня вартість основних виробничих засобів	16570,5	23510	28203	37440,5	20870	225,95
Фондовіддача	1,20	1,03	1,38	1,61	0,41	134,17
Спрямовано на оплату праці	907	941	1014	965	58	106,39
Чисельність працюючих	41	41	41	43	2	104,88
Продуктивність праці, тис. грн..	262,24	296,20	105,54	389,19	126,95	148,41
Середньомісячна заробітна плата на 1 працюючого	1843	1912	2061	1870	27	101,47

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ФГ «Степ»

Витрати ФГ «Степ» упродовж цього періоду також зросли: з 13820 тис. грн. у 2016 році до 42647 тис. грн. у 2019 році, тобто зросли на 208,59%. Постійне збільшення прибутку за умов припустимого ризику, тобто в разі залучення додаткових позикових коштів чи додаткового розміщення акцій, зміцнює конкурентні позиції підприємства на ринку капіталу. За рахунок прибутку ФГ «Степ» зобов'язана погашати свої зобов'язання перед банками, бюджетом, працівниками, страховими компаніями, іншими підприємствами – постачальниками.

Використовуючи дані табл. 2.5 можна зробити висновки щодо рентабельності окремих показників. Рентабельність виробничих витрат – це показник, що характеризує ефективність поточних витрат і показує розмір прибутку на 100 грн. витрат підприємства. Цей показник розраховується як відношення чистого прибутку до затрат підприємства.

Середньорічна вартість основних виробничих фондів (ОВФ) ФГ «Степ» за період 2016 – 2019 рр. мала тенденцію до збільшення з кожним наступним роком: у 2016 році – 16570,5 тис. грн., у 2017 році – 23510 тис. грн., у 2018 році – 28203 тис. грн., а у 2019 році до 37440,5 тис. грн. Тобто вартість ОВФ у 2019 році порівняно з 2017 роком збільшилась на 9237,5 тис. грн. Це є позитивним фактором у діяльності підприємства.

Показник фондівіддачі збільшився на 34,17 і у 2019 році становить 1,61, що означає зростання ефективності використання основних фондів. Продуктивність праці одного працюючого зросла на 126,95 тис. грн. з 262,24 тис. грн. у 2016 році, до 389,19 тис. грн. у 2019 році., при цьому чисельність працівників залишилася майже незмінною. Отже, провівши аналіз фінансово-господарської діяльності ФГ «Степ» можна дійти висновку, що підприємство працювало стабільно і протягом аналізованого періоду підвищує своє економічне зростання та ефективність виробництва. Збільшення частки власного капіталу у загальній структурі капіталу підприємства сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства та його фінансовій незалежності.

2.3. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства

ФГ «Степ» функціонує на умовах самоокупності і самофінансування. Всі витрати Господарство покриває за рахунок власних доходів. Господарство придбаває необхідні йому матеріально-технічні ресурси, які централізовано розподіляє держава і мають цільове призначення для таких господарств, за рахунок ресурсів, передбачених для сільського господарства в системі державних постачальницьких організацій, на

умовах, установлених для сільськогосподарських підприємств, а також у будь-яких підприємств і організацій, на біржах, у населення тощо.

Слід зазначити, що показник частки основних засобів в активах підприємства у 2019 році збільшилась, що є позитивною тенденцією за умов незмінних або зростаючих обсягів реалізації. Розглянемо показники ділової активності підприємства за аналізований період (табл. 2.7). Розглянемо та проаналізуємо кожен з розрахований показник ділової активності ФГ «Степ» окремо. За аналізований період цей показник збільшився на 1,34 або на 60,09%, що є позитивною тенденцією і свідчить про збільшення ефективності використання основних фондів підприємства.

Коефіцієнт оборотності готової продукції вказує на швидкість обороту готової продукції. Зростання цього показника означає збільшення попиту на продукцію підприємства, а зниження – затоварення готовою продукцією в зв'язку із зниженням попиту. За аналізований період даний показник зменшується з 3,41 у 2013 році до 2,52 у 2019 році.

Таблиця 2.7

Показники оцінювання ділової активності ФГ «Степ» за 2016-2019 рр.

Показники	Формула для розрахунку	Роки				Відхилення 2019 р. до 2016 р.	
		2016	2017	2018	2019	абсолютне (+;-)	відносне, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Фондовіддача	Чиста виручка / Основні виробничі фонди	2,23	2,56	2,16	3,57	1,34	160,09

Коефіцієнт загальної оборотності капіталу	Чиста виручка від реалізації / Загальний капітал	0,72	0,95	0,77	0,97	0,25	134,72
Коефіцієнт оборотності готової продукції	Чиста виручка від реалізації / Готова продукція	3,41	2,71	2,98	2,52	-0,89	73,90
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чиста виручка / Середня дебіторська заборгованість	10,87	20,39	18,38	16,56	5,69	152,35
Період погашення дебіторської заборгованості	360 / коефіцієнт оборотності деб. заборгованості	33,12	17,66	19,59	21,74	-11,38	65,64
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Чиста виручка / Середня кредиторська заборгованість	146,33	109,49	29,11	6,07	-140,26	4,15

Продовження табл. 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8
Період погашення кредиторської заборгованості	360 / коефіцієнт оборотності кредит. заборгованості	2,46	3,29	12,37	59,31	56,85	2410,98

сті							
Тривалість операційного циклу (у днях)	Тривалість оборотних засобів + Тривалість оборотності деб. заборгованості	318,83	280,43	361,02	340,32	21,49	106,74
Тривалість фінансового циклу (у днях)	Тривалість операційного циклу – тривалість оборотності кредит. заборгованості	316,37	277,14	348,65	281,01	-35,36	88,82

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ФГ «Степ»

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує, скільки разів за рік обернулися кошти, укладені в розрахунки, тобто скільки разів ця заборгованість утворюється та погашається протягом року.

Підвищення загального обсягу необоротних та оборотних активів може стати запорукою подальшого розширення діяльності. Отже, провівши оцінку організації фінансової діяльності ФГ «Степ», можна сказати, що майновий стан і ліквідність господарства дещо покращився. Це свідчить про те, що досліджуване підприємство володіє достатньою кількістю власних коштів і не залежить від зовнішніх джерел фінансування.

Для вивчення платоспроможності підприємства необхідно провести аналіз показників ліквідності (табл. 2.8). Коефіцієнт загальної ліквідності – характеризує здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільше легко реалізованої частини активів – оборотних коштів В ФГ «Степ» він становить 32,46, 23,59, 6,14, 4,40 за 2016-2019 роки. Отриманий результат при розрахунку даного показника є значно вищим від граничного значення, то можна зробити висновок про те, що

підприємство володіє значним обсягом вільних ресурсів, які сформувалися завдяки власним джерелам.

Таблиця 2.8

Показники ліквідності ФГ «Степ» за 2016-2019 рр.

Показники	Роки				Нормати вне значення	Відхилення 2019 р. до 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019		абсолютн е (+;-)	відношн е, %
Коефіцієнт загальної ліквідності	32,46	23,59	6,14	4,40	>2	-28,06	13,56
Коефіцієнт покриття	32,46	23,59	6,14	4,40	>1	-28,06	13,56
Коефіцієнт швидкої ліквідності	10,09	2,52	1,16	3,75	≥1	-6,34	37,17
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,90	0,29	0,17	0,02	0,2-0,35	-0,88	2,22
Маневреність власних оборотних засобів	0,03	0,01	0,03	0,66	0-1	0,63	2200
Коефіцієнт покриття запасів	0,21	1,18	1,16	1,17	>1	0,96	557,14
Частка оборотних коштів в активах, %	0,65	0,61	0,60	0,72	-	0,07	110,77
Частка власних оборотних коштів в їх загальній сумі, %	0,97	0,96	0,84	0,77	-	-0,2	79,38
Частка власних оборотних коштів у покритті запасів, %	0,21	1,11	1,10	0,91	>50%	0,7	433,33
Частка запасів в оборотних активах, %	4,54	0,83	0,76	0,85	≤50%	-3,69	18,72

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ФГ «Степ».

Аналогічною ситуацією є результат розрахунку коефіцієнта покриття, але в цьому випадку вирішальну роль зіграв приріст поточних зобов'язань. Даний показник показує, що 32,46, 23,59, 6,14, 4,40 поточних активів ФГ «Степ» припадає на одну гривню поточних зобов'язань у 2016-2019 роках.

Коефіцієнт швидкої ліквідності характеризує можливість погашення підприємством поточних зобов'язань поточними активами за відрахуванням запасів. Він характеризує очікувану платоспроможність підприємства в короткостроковому періоді, тобто періоді, що дорівнює середній тривалості одного обороту дебіторської заборгованості за умови її своєчасного погашення.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності схиляється до тенденції різкого зниження і за 2016-2017 рр. становить: 0,90, 0,29. Але у 2018-2019 рр. віз низився до 0,17 і 0,02 відповідно, що не відповідає нормативному значенню. Звідси ясно, що підприємство має низьку гарантію погашення боргів наявною готівкою. На майже не змінному рівні залишаються частина в активах підприємства оборотних коштів, що становить близько 0,65-0,72.

Частка власних оборотних коштів в їх загальній сумі, % – показує, яку частину становлять власні оборотні кошти в загальному обсязі оборотних коштів підприємства.

За аналізований період даний показник зменшився з 97 до 77 %. Необхідно розглянути основні показники рентабельності підприємства (табл. 2.9).

Проаналізувавши показники рентабельності можна зробити висновок. Рентабельність капіталу характеризує ефективність використання всіх активів підприємства. Цей показник відображає, скільки

грошових одиниць треба підприємству для отримання однієї грошової одиниці прибутку незалежно від джерела залучення цих коштів. Протягом 2016-2019 рр. рентабельність капіталу зменшилась з 0,27 до 0,20.

Таблиця 2.9

Аналіз показників рентабельності ФГ «Степ» за 2016-2019 рр.

Показники	Формула для розрахунку	Роки				Відхилення 2019 р. до 2016 р.	
		2016	2017	2018	2019	абсолютне (+;-)	відносне, %
Рентабельність капіталу (активів)	Чистий прибуток / Активи	0,27	0,23	0,20	0,20	-0,07	74,07
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал	0,28	0,24	0,23	0,24	-0,04	85,71
Період окупності власного капіталу (у днях)	Власний капітал / Чистий прибуток	3,59	4,24	4,42	4,13	0,54	115,04
Період окупності капіталу (у днях)	Активи / Чистий прибуток	3,67	4,35	4,90	4,94	1,27	134,60

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ФГ «Степ»

Коефіцієнт фінансової залежності протягом 2016-2019 рр. збільшився з 1,02 до 1,19, що свідчить про збільшення питомої ваги залучених коштів у фінансуванні підприємства. Аналіз платоспроможності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників: коефіцієнта платоспроможності, коефіцієнта фінансування, коефіцієнта забезпеченості

власними оборотними засобами та коефіцієнта маневреності власного капіталу (табл. 2.10).

Провівши аналіз показників платоспроможності можна зробити наступні висновки. Коефіцієнт платоспроможності розраховується як відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі коштів, авансованих в його діяльність.

Таблиця 2.10

Аналіз показників платоспроможності ФГ «Степ» за 2016-2019 рр.

Показники	Роки				Нормати вне значенн я	Відхилення 2019 р. до 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019		абсолют не (+;-)	відносне , %
Коефіцієнт платоспроможності	0,98	0,97	0,90	0,84	>0,5	-0,14	85,71
Коефіцієнт фінансування	0,02	0,03	0,11	0,19	<1	0,17	950
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними запасами	0,97	0,96	0,84	0,77	>0,1	-0,2	79,38
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,65	0,60	0,56	0,66	>0	0,01	101,54

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ФГ «Степ»

Протягом 2016-2019 рр. даний показник зменшується з 0,98 до 0,84, але є значно вищим за нормативне значення. Протягом аналізованого періоду даний коефіцієнт зменшується, що свідчить про зниження його платоспроможності.

Таким чином, бачимо, що ФГ «Степ» має задовільну платоспроможність майже з усіх позицій його аналізу. За проведеним аналізом бачимо, що підприємство може лише на 30 % погасити свої борги. Так як коефіцієнт абсолютної ліквідності менше норми (0,2). Коефіцієнт швидкої ліквідності відповідає нормальному значенню, крім того у ФГ «Степ» структура балансу та капіталу є раціональною та на підприємстві спостерігається ефективне використання своїх ресурсів. Можна зробити висновок, що ФГ «Степ» є платоспроможне підприємство протягом аналізованого періоду. Отже, проаналізувавши фінансово-господарську діяльність ФГ «Степ» варто відзначити, що підприємство працювало стабільно і протягом аналізованого періоду підвищує своє економічне зростання та ефективність виробництва. Збільшення частки власного капіталу у загальній структурі капіталу підприємства сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства та його фінансовій незалежності.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФГ «СТЕП»

3.1. Формування оптимальної структури капіталу фермерського господарства

Формування структури капіталу становить систему принципів і методів розробки та реалізації рішень, пов'язаних зі встановленням оптимальних параметрів його обсягу та структури, а також його залученням з різних джерел та в різноманітних формах для здійснення господарської діяльності підприємства. Процес оптимізації структури капіталу базується на певному механізмі, який становить систему основних елементів і функцій, що регулюють процес розробки та реалізації рішень у цій сфері (рис. 3.1). Кожне підприємство, організація чи установа для реалізації поставлених цілей має у своєму розпорядженні як засоби праці, так і предмети праці, які в сукупності складають господарські засоби, тобто власність підприємства.

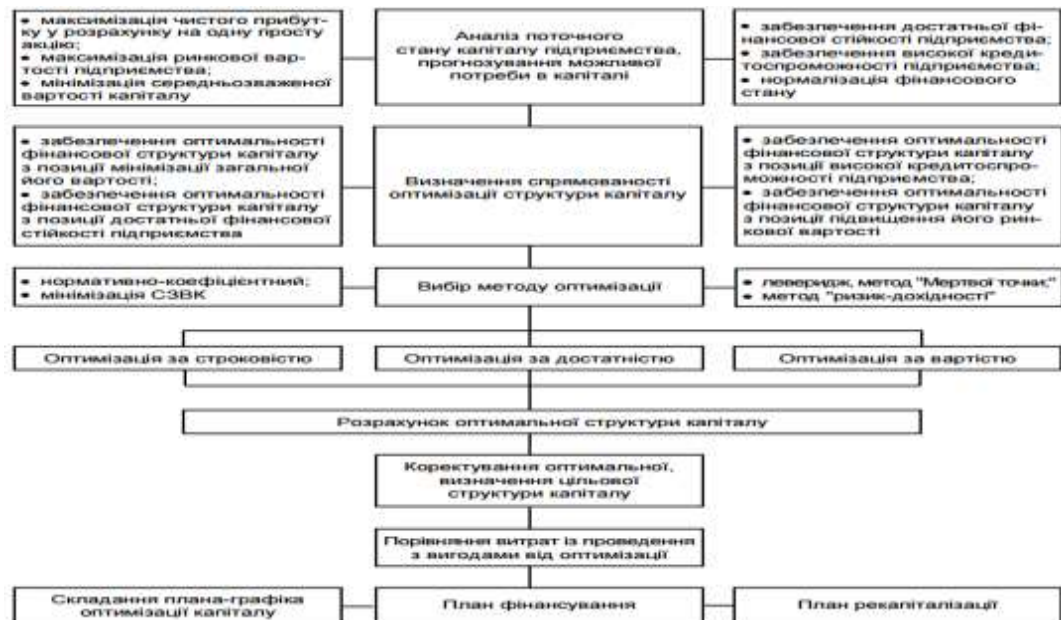

Рис. 3.1. Схема оптимізації структури капіталу

Власний капітал ФГ «Степ» збільшувався у 2019 році на 25102 тис. грн, що є позитивною тенденцією для підприємства. На підприємстві не відбулося змін величини статутного капіталу. Це свідчить про те, що таке джерело фінансування інвестиційної діяльності на сучасному етапі підприємство не використовує. Зміна власного капіталу відбулася лише за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку, що свідчить про прибуткову діяльність підприємства. Що стосується залучених коштів, то у 2019 році їх розмір збільшився на 9562 тис. грн порівняно з 2016 р.

Відмітимо, що під час розроблення фінансової політики підприємства необхідно вибрати таку структуру капіталу, яка за найнижчої вартості капіталу дасть змогу збільшити ринкову вартість економічної одиниці. Оптимальною є така структура капіталу, яка дасть змогу звести до мінімуму середньозважену вартість капіталу і, водночас, підтримати кредитну репутацію підприємства на рівні, який дає змогу залучити додатковий капітал на вигідних умовах.

Проаналізувавши структуру капіталу ФГ «Степ» за 2016-2019 рр. можна стверджувати, що протягом 2016-2018 рр. власний капітал був у межах 97,99-90,19 %, а залучені кошти у межах – 2,01-9,81 %. Але у 2019 році рівень власного капіталу зменшився до 83,69 %, а залучених коштів збільшився до 16,31 %. Розпочати оцінку ефективності використання капіталу ФГ «Степ» потрібно із аналізу показників господарської діяльності підприємства (табл. 3.1).

Згідно даних табл. 3.1 було проаналізовано показники протягом 2017-2019 років. Досліджені показники свідчать про позитивну динаміку збільшення чистого прибутку, згенерованого підприємством протягом досліджуваного періоду. Причиною збільшення чистого прибутку ФГ

«Степ» було зростання чистого доходу підприємства у 2018 р. на 16,34 %, а у 2019 р. – на 54,98 %.

Таблиця 3.1

Динаміка загальних показників господарської діяльності ФГ «Степ» за 2017-2019 рр., тис. грн

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, тис. грн.		Темпи зростання, %	
	2017	2018	2019	2018-2017	2019-2018	2018/2017	2019/2018
Чистий прибуток (збиток)	8077	9570	12552	1493	2982	118,48	131,16
Чистий дохід	33504	38977	60406	5473	21429	116,34	154,98
Середньорічна сума інвестованого капіталу	38274,5	47103	58767	8828,5	11664	123,07	124,76

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ФГ «Степ»

Це свідчить про зростання масштабів діяльності підприємства, розширення сфер діяльності, зміцнення позицій на ринку. Середньорічна сума інвестованого капіталу також поступово збільшувалась. Наступним етапом виступає аналіз ефективності використання капіталу ФГ «Степ» (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Динаміка коефіцієнтів структури капіталу ФГ «Степ» за 2017-2019 роки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення	
	2017	2018	2019	2018-2017	2019-2018

Коефіцієнт власного капіталу	0,97	0,90	0,84	-0,07	-0,06
Коефіцієнт позикового капіталу	1,03	1,11	0,16	0,08	-0,95
Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу	0,03	0,11	1,19	0,08	1,08

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ФГ «Степ»

Згідно даних таблиці 3.2 коефіцієнт власного капіталу або коефіцієнт автономії протягом 2017-2019 років зменшився з 0,97 до 0,84 при нормативному значенні не менше 0,5 пунктів.

Використовуючи дані з табл. 3.3 можна здійснити факторний аналіз ресурсовіддачі з точки зору джерел формування капіталу та напрямів вкладення капіталу.

Таблиця 3.3

Динаміка вихідних даних для факторного аналізу ресурсовіддачі ФГ «Степ» за 2018-2019 років

Показники	Роки		Абсолютний приріст 2019-2018 рр.
	2018	2019	
Середня величина загального капіталу, тис. грн..	54454	68139	13685
Середня величина власного капіталу, тис. грн..	47098	58139	11041
Середня величина позикового капіталу, тис. грн..	7356	9372	2016
Питома вага позикового капіталу (x_1)	1,11	1,19	0,08
Коефіцієнт фінансування (x_2)	0,11	0,19	0,08
Коефіцієнт оборотності	0,92	1,16	0,24

власного капіталу (x_3)			
Чистий дохід, тис. грн.	38977	60406	21429
Середня величина основного капіталу, тис. грн.	42313	51883	9570
Середня величина оборотного капіталу, тис. грн.	36379,5	43354	6974,5
Питома вага основного капіталу (x_1)	0,90	0,84	-0,06
Коефіцієнт мобільності капіталу (x_2)	0,72	0,89	0,17
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу (x_3)	0,26	0,65	0,39
Ресурсовіддача (y)	0,92	1,16	0,24

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ФГ «Степ»

Отже, здійснивши аналіз ресурсовіддачі за першою моделлю отримано такі результати:

$$y = x_1 * x_2 * x_3$$

$$\Delta y^{x1} = y_2 - y_1 = 1,11 * 0,11 * 0,92 - 0,92 \approx -0,81$$

$$\Delta y^{x2} = y_3 - y_2 = 1,11 * 0,19 * 0,92 - 1,11 * 0,11 * 0,92 \approx 0,08$$

$$\Delta y^{x3} = y_1 - y_3 = 1,16 - 1,11 * 0,19 * 0,92 = 0,97$$

$$\Delta y = \Delta y^{x1} + \Delta y^{x2} + \Delta y^{x3} = -0,85 + 0,14 + 0,95 = 0,24$$

За рахунок зростання чистого доходу на 21429 тис. грн. ресурсовіддача зростає з 0,92 до 1,16 пункту. За рахунок збільшення величини першого фактору – питомої ваги позикового капіталу на 0,08 – ресурсовіддача зменшилась на 0,19. За рахунок збільшення коефіцієнта фінансування на 0,8 пункти, величина ресурсовіддачі при цьому також збільшилась на 0,08. Визначення ефекту фінансового левериджу є важливим етапом дослідження позикового та власного капіталу (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Розрахунок ефекту фінансового левириджу для ФГ «Степ»
за 2017-2019 рр.**

Показники	Роки		
	2017	2018	2019
Прибуток до виплати відсотків і податків, тис. грн.	9205	16275	17759
Валова рентабельність активів, %	0,	0,45	0,25
Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18
Сума позикового капіталу, тис. грн.	909	4600	10112
Сума власного капіталу, тис. грн.	34236	42313	51883
Плече фінансового левириджу	0,03	0,11	0,19
Фінансові витрати, тис. грн.	-	-	-
Середній розмір % за кредит	4,13	2,20	8,13
Диференціал фінансового левириджу, %	-3,76	-1,75	-7,88
Ефект фінансового левириджу, %	-0,05	-0,69	-0,96

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ФГ «Степ»

Отже, аналізуючи результати дослідження, необхідно зазначити, що підприємство протягом 2017-2019 років не отримувало прибутку, оскільки значення диференціалу фінансового левириджу було від'ємним і у 2017 р. становило -3,76, у 2018 р. – -1,75 та у 2019 р. – -7,88 пункти. Під час формування структури капіталу підприємства потрібно враховувати показник кредитоспроможності підприємства (коефіцієнт Альтмана, формула 3.1):

$$R=8,38*K_1+K_2+0,054*K_3+0,63*K_4 \quad (3.1)$$

де K1 – оборотний капітал/активи;
 K2 – чистий прибуток/власний капітал;
 K3 – виручка від реалізації/активи;
 K4 – чистий прибуток/витрати.

Ймовірність банкрутства підприємства відповідно до значення показника R наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Ймовірність банкрутства господарства

Значення R	Ймовірність банкрутства, %
Менше 0	Максимальна (90-100)
0-0,18	Висока (60-80)
0,19-0,32	Середня (35-50)
0,33-0,42	Низька (15-20)
Більше 0,42	Мінімальна (до 10)

Джерело: власні дослідження

Провівши розрахунок коефіцієнту Альтмана для ФГ «Степ» отримали значення $R=7,302$. Отже, відповідно до значення показника R, визначимо ймовірність банкрутства, використовуючи табл. 3.5. Звідси маємо мінімальну ймовірність банкрутства (до 10%). Це позитивний фактор для підприємства, але враховуючи структуру капіталу ФГ «Степ» керівництву необхідно вжити запропонованих заходів з метою максимізації рентабельності власного капіталу та мінімізації середньозваженої вартості капіталу.

3.2. Управління фінансуванням активів господарства та ефективність їх використання

Наявність на підприємстві чистого оборотного капіталу визначає рівень ліквідності його балансу. Результати діяльності в аграрній сфері залежать від наявності й ефективності використання фінансових ресурсів, оскільки формування, розміщення і використання капіталу впливає на забезпечення фінансової стабільності і фінансової безпеки підприємства.

Наразі особливого значення набувають проблеми створення таких механізмів управління фінансами підприємств, які дають можливість сформулювати достатній рівень оборотних активів, що забезпечує належний рівень платоспроможності, ліквідності, прибутковості.

Структура і обсяг оборотних коштів багато в чому визначаються галузевою належністю підприємства. Однак незалежно від галузевої приналежності конкретного підприємства всі оборотні кошти в умовах виробництва можуть бути класифіковані на дві частини: постійну, що представляє системну складову оборотних коштів і змінну (варіюють), яка відобразить короткострокову потребу в оборотних коштах.

Тому капітал варто поділяти на системний та варіюючий (рис. 3.2). Побудова ідеальної моделі фінансування оборотних активів підприємства (рис. 3.3) ґрунтується на сутності категорій «оборотний капітал» і «поточні зобов'язання» та його взаємній відповідності.

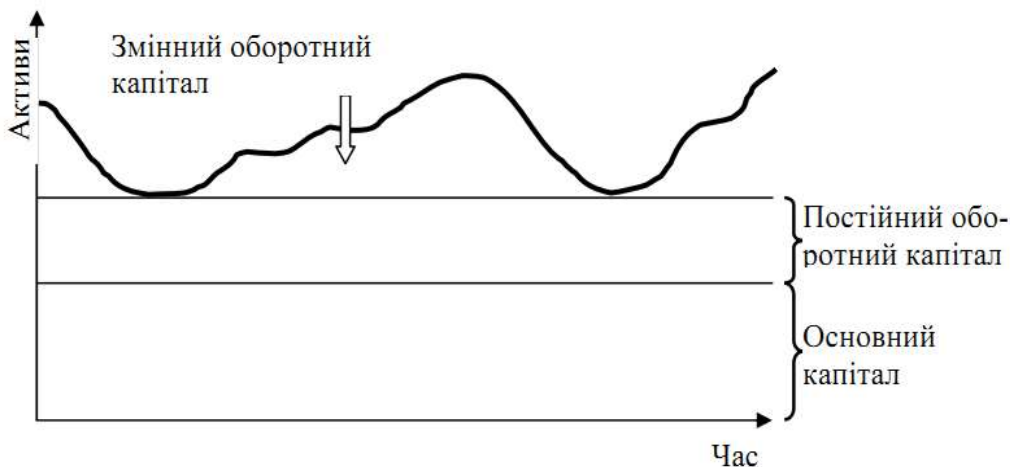

Рис. 3.2. **Оборотний капітал як компонент динамічного ряду активів підприємства**

Джерело: власні дослідження

Термін «ідеальна» у разі означає не ідеал, якого треба прагнути, а лише поєднання активів і вибір джерел їх покриття виходячи з їхньої економічного змісту. Модель означає, що оборотний капітал за величиною збігаються з короткостроковими зобов'язаннями, тобто чистий оборотний капітал нульовий.

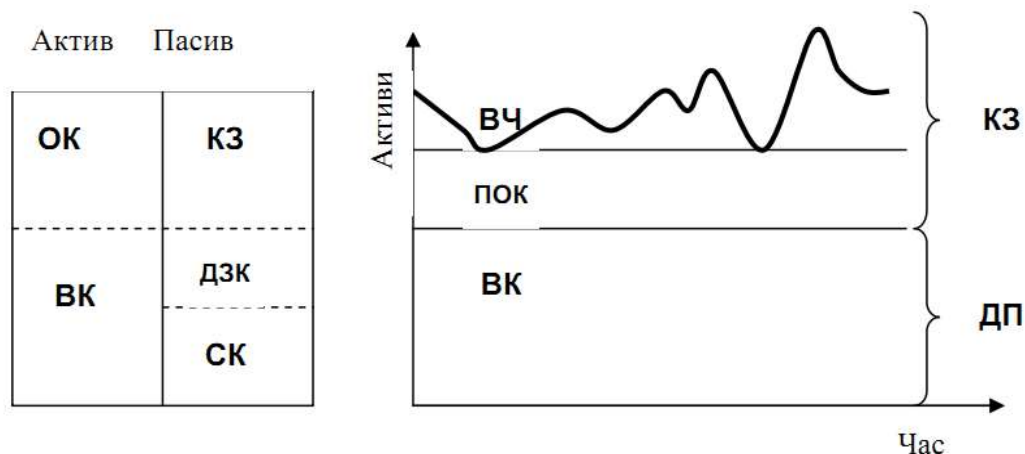

Рис. 3.3. **Ідеальна модель фінансування оборотних активів підприємства**

Джерело: власні дослідження

Для аналізу фінансування активів ФГ «Степ» побудуємо аналітичний баланс, який дасть змогу порівняти показники діяльності підприємства за 2016-2019 роки.

Що стосується необоротних активів, то за аналізований період спостерігаємо їх загальне збільшення на 84,5%, зокрема залишкова вартість основних засобів зросла на 90,16%, первісна вартість у 2 рази, знос зріс майже в 3 рази.

Разом з тим загальні оборотні активи теж мають тенденцію до зростання, незважаючи на не значне зростання таких статей балансу як «чиста реалізаційна вартість», «Первісна вартість», «Грошові кошти та їх еквіваленти в національній валюті» в межах лише 50% проти статті «Готова продукція», яка збільшилася на 18141 тис. грн або в 4 рази за 2016-2019 рр.

Як свідчать дані стаття балансу «Грошові кошти та їх еквіваленти в національній валюті» в 2018 році зросла і становила 794 тис. грн.

З усього сказаного вище слідує, що у 2018 році майновий стан та ліквідність ФГ «Степ» покращився.

Це свідчить про те, що досліджуване підприємство володіє достатньою кількістю власних коштів і не залежить від зовнішніх джерел фінансування.

Враховуючи вище проаналізовані показники діяльності ФГ «Степ» за 2016-2019 роки та запропоновані концептуальні положення щодо управління оборотними активами з позиції системного підходу, процес управління оборотними активами фермерського господарства можна представити у вигляді певних послідовних і взаємопов'язаних етапів (рис. 3.4).

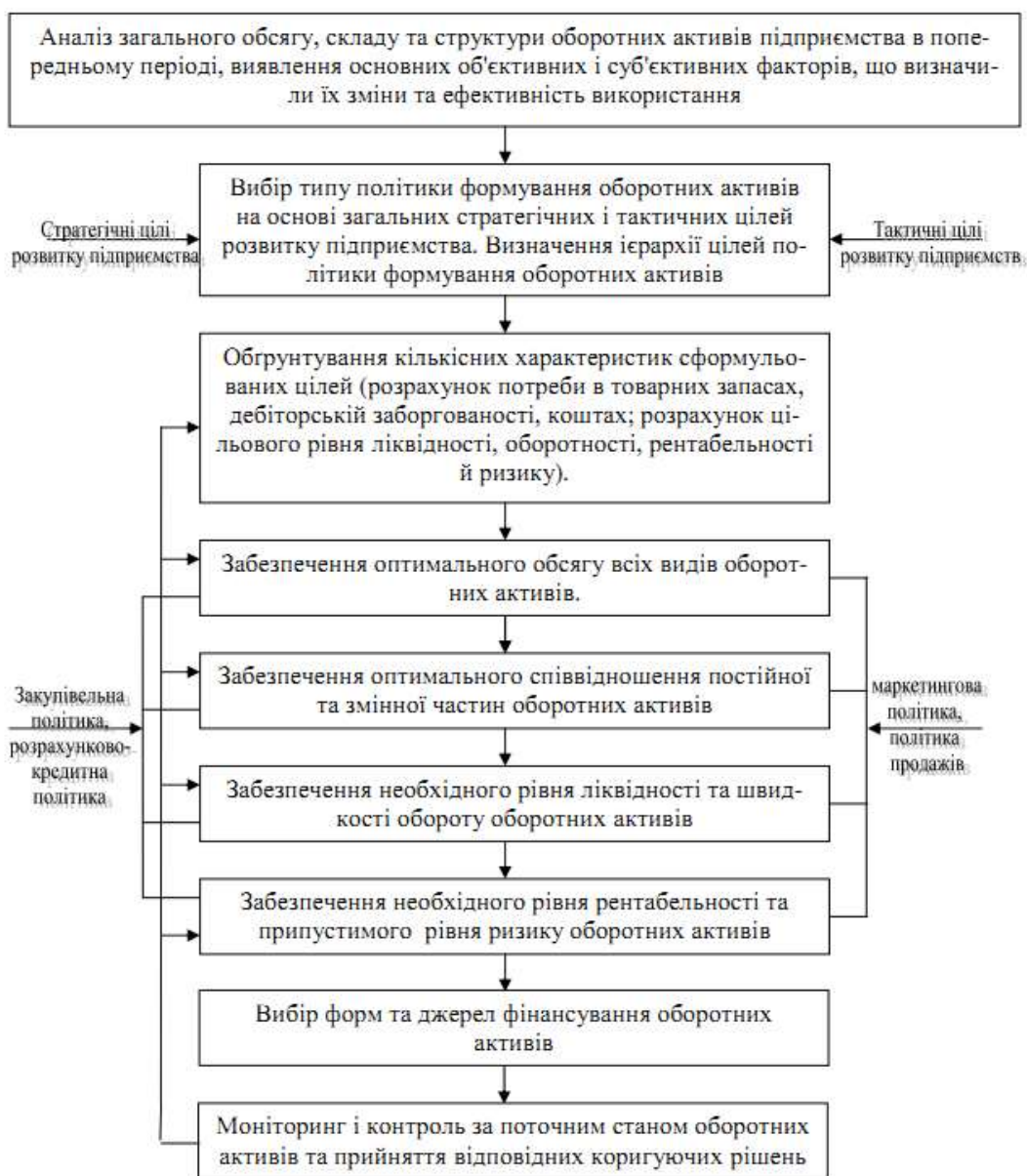

Рис. 3.4. Структурно-логічна модель процесу управління оборотними активами підприємства

Джерело: власні дослідження

На основі проведеного дослідження нами було систематизовано критеріїв ефективності управління фінансуванням оборотних активів господарства, що представлено на рис. 3.5.

Рис. 3.5. Систематизація критеріїв ефективності управління фінансуванням оборотних активів господарства

Джерело: власні дослідження

Результати дослідження свідчать, що критерії ефективності фінансування оборотних активів за жодного підходу в цілому не повторюють один одного і в разі використання різних підходів, можуть давати різні оцінки щодо ефективності політики фінансування оборотних активів. Вибір підходу до оцінки ефективності політики фінансування оборотних активів має здійснюватися керівниками підприємства з урахуванням загального обраного бачення оцінки ефективності діяльності підприємства в цілому.

3.3. Напрями удосконалення організації фінансової діяльності підприємства

Удосконалення організації управління фінансовими ресурсами підприємств необхідно розглядати, як один з головних факторів підвищення ефективності їх формування та використання. Це забезпечить високий рівень планування фінансових ресурсів, прийняття оптимальних

рішень з врахуванням їх економічного та соціального ефекту. Відзначимо, що управління фінансовими ресурсами є циклічним процесом, який потребує постійного оновлення. Тому можна визначити етапи процесу управління фінансовими ресурсами підприємств (рис. 3.6). При виборі оптимального формування фінансових ресурсів необхідно застосовувати системно-аналітичний метод управління фінансовими ресурсами. Його суть ґрунтується на доцільності управлінського рішення щодо ситуації, яка створюється під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

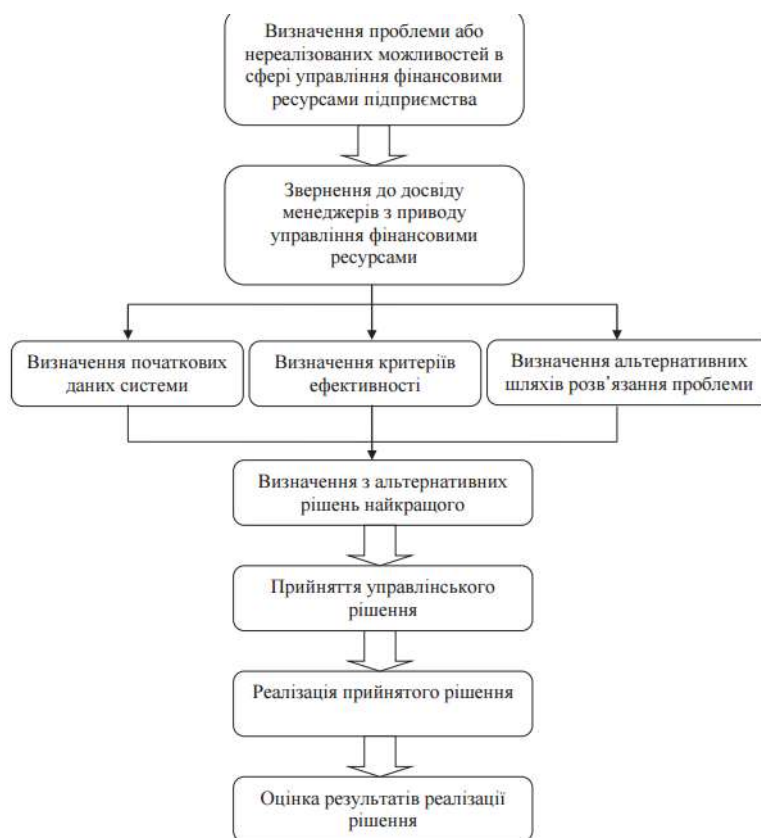

Рис. 3.6. Система управління фінансовими ресурсами підприємства

Джерело: власні дослідження

При виборі оптимального формування фінансових ресурсів необхідно застосовувати системно-аналітичний метод управління фінансовими ресурсами. Його суть ґрунтується на доцільності управлінського рішення щодо ситуації, яка створюється під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Тому для ефективної не тільки господарської, але й фінансової діяльності підприємства в цілому, кожний суб'єкт господарювання повинен сформувати власну стратегію управління фінансами. Це може бути як стратегічний чи виробничий фінансові плани – план доходів та витрат, балансовий план; так і бюджетування, що є елементом оперативного фінансового планування.

Отже, фінансово-економічний стан підприємства і його місце на ринку в сучасних конкурентних умовах залежить від правильного управління фінансовими ресурсами. Тому вдосконалення фінансових ресурсів є одним з найголовніших чинників підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства. При цьому потрібна наукова організація роботи з управління фінансовими ресурсами, яка в свою чергу забезпечить високий рівень прийняття оптимальних управлінських рішень. Важливим фактором при вдосконаленні управління фінансовими ресурсами підприємства є поєднання стратегії з конкретним планом дій на певний період, впровадження сучасних методів формування і використання фінансових ресурсів. Це дасть змогу підприємству досягти позитивних результатів у довгостроковому періоді і отримати стійке фінансове забезпечення.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дипломного дослідження встановлено, що теоретичні основи тлумачення економічної категорії «фінансова діяльність підприємства» залишаються дискусійними, відсутність єдиного погляду щодо його трактування ускладнює організацію фінансової діяльності підприємства.

В результаті проведеного нами в роботі критичного аналізу поняття «фінансова діяльність підприємства» з позиції процесного підходу, вважаємо, що під фінансовою діяльністю підприємства слід розуміти цілеспрямований процес формування та ефективного використання фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта для забезпечення його діяльності з метою досягнення поставлених цілей. Встановлено, що ефективне формування фінансових ресурсів фермерських господарств залежить від стабільності економіки країни.

Метою діяльності ФГ «Степ» Херсонської області є виробництво товарної сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізація, а також здійснення виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності у відповідності і на умовах, визначених чинним законодавством та його Статутом, інші види господарської діяльності для задоволення потреб Господарства, його учасників та отримання прибутку на основі раціонального використання землі, інших природних ресурсів і виробничо-ресурсного потенціалу.

Проаналізувавши показники дохідності ФГ «Степ» було визначено, що протягом 2016–2019 років господарство нарощувало загальний обсяг виробничої діяльності. Встановлено, що чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 40505 тис. грн. і у 2019 р. становив 60406 тис. грн, що спричинено збільшенням виручки від реалізації продукції. Разом з тим,

витрати ФГ «Степ» упродовж аналізованого періоду також зросли з 13820 тис. грн у 2016 році до 42647 тис. грн у 2019 році, тобто зросли на 208,59%. Показник співвідношення між динамікою доходу від реалізації продукції та динамікою витрат визначає характер економічного зростання і є одним з показників ділової активності підприємства.

Здійснивши аналіз показників фінансової стійкості ФГ «Степ» за 2016-2019 роки встановлено, що коефіцієнт фінансової автономії зменшився на 14,29, що зумовлене однаково пропорційним зростанням власного капіталу та валюти балансу і означає, що підприємство збільшує свої можливості виконувати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів, збільшується його незалежність від позикових джерел. Однак у 2019 році коефіцієнт автономії зменшився до 0,84, це свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства в поточному році. Так, зростання коефіцієнта свідчить про задовільний фінансовий стан підприємства, можливість проводити незалежну фінансову політику. Але у 2019 році даний коефіцієнт зменшився до 0,77, що свідчить про зниження його платоспроможності. Щодо коефіцієнта фінансової залежності, то протягом 2016-2019 рр. спостерігалось його зростання 1,02 до 1,19, що свідчить про збільшення питомої ваги залучених коштів у фінансуванні підприємства.

Структура фінансових ресурсів є задовільною, незважаючи на наявність дебіторської заборгованості. Обсяг реалізації продукції зростає більш високими темпами ніж вкладений капітал, тобто, ресурси підприємства використовуються більш ефективно. Прибуток підприємства збільшується більш інтенсивно, ніж обсяг реалізації, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва. Вважаємо, що для підвищення ефективності фінансової діяльності ФГ «Степ» потрібно: здійснювати пошук резервів збільшення доходів, прибутків і рентабельності підприємства;

забезпечувати виконання фінансових зобов'язань перед діловими партнерами, бюджетом і цільовими фондами; здійснювати фінансове забезпечення виробничого і соціального розвитку підприємства: контролювати ефективний розподіл і цільове використання фінансових ресурсів, поліпшувати використання основних виробничих фондів; раціонально використовувати сировину, матеріали, паливо, енергію та скорочувати витрати на одиницю продукції без зниження її якості; зменшувати затрати живої праці на одиницю продукції на основі науково-технічного прогресу.

Таким чином, удосконалення системи управління фінансовою діяльністю підприємства, підвищення його прибутковості потребують систематичної оцінки в динаміці фінансових результатів і аналізу основних факторів, які впливають на формування чистого прибутку. Отже, удосконалення системи управління фінансовою діяльністю за рахунок підвищення оперативності аналізу фінансового стану є однією з першочергових задач фінансового управління фермерського господарства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аби лан колосився: землі фермерського господарства / Все про бухгалтерський облік. – 2016. – № 10. – С. 48-49.
2. Авдей О.К. Управління фінансовими ресурсами підприємств машинобудівного комплексу / О. К. Авдей // Економічний вісник Донбасу. – 2012. – № 3(29). – С. 149-153.
3. Бечко П. К. Місцеві фінанси: [навчальний посібник] / П. К. Бечко, О.В. Ролінський. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 192 с.
4. Білик М.Д. Фінансові проблеми державних підприємств// Фінанси України. – 2004. – №6. – С.70-82.
5. Бланк И.А. Управление формированием капитала / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2000. – 512 с.
6. Близнюк О. П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства / О.П. Близнюк, А.П. Горпинченко // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. – 2012. – № 2. – С. 1-7.
7. Гарасим, П.М. Курс фінансового обліку: навч. пос. / П.М. Гарасим, Г. П. Журавель, П. Я. Хомин. – К.: Знання, 2007 – 566 с.
8. Гарасим, П.М. Первинний та синтетичний облік на підприємстві: навч. пос/ П. М. Гарасим, Г.П. Журавель, П.Я Хомин. – Тернопіль, 2005 – 464 с.
9. Гладких, Т.В. Фінансовий облік: навч. пос./Т. В. Гладких. – К.: Центр навч. літератури, 2007 – 480 с.
10. Голов, С.Ф. Управлінський облік. Підручник Видання 4-те/ С. Ф. Голов. – К.: Лібра, 2008 – 704 с.

11. Гуцайлюк, З.В. Бухгалтерський облік: Основи обліку. Фінансовий облік. Управлінський облік: навч. пос. / З. Гуцайлюк, М. Щирба, М. Бенько, В. Сопко. – Тернопіль: Астон, 2005 – 495 с.
12. Єрмак, О. І. Фінансовий облік – 1 (облік активів): навч. пос. / О.І. Єрмак. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008 – 376 с.
13. Завгородний, В.П. Автоматизация бухгалтерского учета, контроля, анализа и аудита./В.П. Завгородний. – К.: А. С. К., 2002 – 768 с.
14. Зінченко О.І. та ін. Рослинництво: Підручник. За редакцією О.І.Зінченка. – К.: Аграрна освіта, 2003. – 276 с.
15. Івахненко, С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту/С. В. Івахненко. – Житомир: Знання-Прес, 2003 – 349 с.
16. Карбовник А.М. Питання забезпечення обіговими коштами підприємств в умовах сучасної української економіки / А.М. Карбовник // Регіональна економіка. – 2000. – № 2. – С.165-168.
17. Козицький Д.П. Восьмий рівень автоматизації обліку в торгівлі / Д.П. Козицький // Дебет-Кредит. – 2007. – №46. – С. 36-39.
18. Костирко Л.А. Методичні основи оцінки фінансової діяльності підприємства.
19. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз: підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К.: Центр навч. л-ри, 2008. – 392 с.
20. Лукіна Ю. В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства / Ю. В. Лукіна // Фінанси України. – 2006. – № 3. – С. 113-118.
21. Макаренко Ю. С. Аналіз фінансово-господарської діяльності функціонування комунальних підприємств у системі реформування / Ю. С. Макаренко // Економічна наука ХХІ століття: реалії та перспективи. – частина 2. – 2013. – 248 с.

22. Мельничук К.С. Управління оборотними активами підприємства як необхідна складова забезпечення їх ефективної діяльності/ К.С. Мельничук // Наука й економіка. – 2009. – № 4(16). – Т. 2. – С.108-112.
23. Мотриченко В.М. Сфери діяльності та функції державних підприємств// Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №5(71). – С.120-127.
24. Мармуль Л.О. Стратегічне позиціонування підприємств з іноземними інвестиціями в аграрній сфері економіки / Л.О. Мармуль, В.С. Петренко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2017. – № 4 (40). – С. 43-48
25. Нападовська, Л.В. Управлінський облік: Підручник для студентів вищих навч. закл. /Л. В. Нападовська. – К.: Книга, 2007 – 554 с.
26. Нашкерська, Г.В. Фінансовий облік: навч. пос. / Г.В. Нашкерська. – К.: Кондор, 2009 – 503 с.
27. Нестеренко Н. В. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства / Н. В. Нестеренко, Д. М. Ребріна // «Вісник». – 2011. – № 3(16). – С. 69-72.
28. Онисько С. М., Марич Л. М. Фінанси підприємств: Підручник. – 2-ге видання і доповнення. – Львів: ”Магнолія плюс”, 2006. – 367 с.
29. Панченко А.І. Узагальнення моделі статистичної оцінки основних показників діяльності підприємства / А.І. Панченко // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 133-137.
30. Петрович Й.М., Захарчин Г.М. Організація виробництва: Підручник. – Львів: «Магнолія плюс», 2004. – 400 с.
31. Петюх В.М. Управління персоналом: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К.: КНЕУ, 2005. – 124 с.

32. Погожа Н. В. Проблемні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства в умовах рецесії України / Н. В. Погожа // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – № 2(45). – С. 144-149.
33. Руснак, А.В. Аналіз фундаментальних методів бюджетування з метою розроблення організаційної бюджетної політики / Руснак, А.В., Петренко, В.С., Карнаушенко, А.С. // Науковий журнал «Причорноморські економічні студії» – 2018. – Вип. 33. – С. 203-208.
34. Руснак, А.В. Страхування ризиків сільськогосподарських підприємств в Україні / В.С. Петренко, А.В. Руснак, А.С. Карнаушенко // Інвестиції: практика та досвід. Серія "Економічні Науки". – № 19. – 2018. – С. 5-11.
35. Федорчук О.М. Агропромислові кластери: проблеми, переваги та перспективи / О.М. Федорчук, В.С. Петренко, А.С. Карнаушенко // Проблеми системного підходу в економіці. – Вип. 4 (78). – 2020. – С. 63-70.
36. Федорчук О.М., Інноваційна інфраструктура як основа формування конкурентоспроможності підприємств регіону / О.М. Федорчук, В.С. Петренко, А.С. Карнаушенко // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту Серія: економіка і менеджмент. – Вип. 4 2 (27), - 2019. – С. 126-134
37. Швець, В. Г. Теорія Бухгалтерського обліку: навч. пос. / В. Г. Швець. – К. : Знання-Прес, 2003. – 444 с.
38. Господарський кодекс України від 01.01.2014 № 436-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

- 39.Ефективність використання земельних ресурсів у господарській діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: westudents.com.ua.
- 40.Основні засоби підприємства: характеристика та класифікація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ru.osvita.ua.
- 41.Про затвердження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: наказ Міністерства фінансів від 31.12.1999 № 318 з усіма змінами і доповненнями / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00.
- 42.Самойлова Т. А. Аналіз ефективності використання власного і позикового капіталу підприємства / Т. А. Самойлова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://repository.vsau.org/getfile/6272.pdf>.
- 43.Сутність, завдання та роль фінансової роботи у фінансовій діяльності підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: westudents.com.ua/
- 44.Фермерські господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net/economics/documents/category-95/doc-96/>
- 45.Фінансове планування та прогнозування на підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ua-referat.com.
- 46.Petrenko, V.S. & Karнаushenko, A.S. (2020). Assessment competitiveness of innovative enterprises with foreign investments. Bezpartochnyi, M. (scientific edited) New trends in the economic systems management in the context of modern global challenges: collective monograph (149 – 159). Sofia: VUZF Publishing House “St. Grigorii Bogoslov”, ISBN 978-954-8590-85-3
- 47.Petrenko, V., & Melnykova, K. (2018). Formation of vertically integrated agrarian enterprises with foreign capital. Technology transfer: innovative solutions in Social Sciences and Humanities, 13-15

48. Ihnatenko, M., Marmul, L., Petrenko, V., Karnaushenko, A. & Levaieva, L. (2020) Innovative Tools in the Methodology and Teaching of the Basic Principles of Enterprise Management. *International Journal of Management*, (11, 6), 847-854 Вилучено з <http://www.iaeme.com/IJM/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=6>
49. Rusnak, A. V., Karnaushenko, A. S. & Petrenko, V. S. (2018). Legislative support of innovation activity in Ukraine: problems and ways to overcome them”, *Efektyvna ekonomika*, (10), <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.10.2>
50. Tanklevska, N., Petrenko, V., Karnaushenko, A., & Melnykova, K. (2020) World corn market: analysis, trends and prospects of its deep processing. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 6(3), 96-111. Retrieved from <https://are-journal.com/index.php/are/article/view/339>

Додатки

Додаток А

Критичний аналіз поняття «фінансова діяльність підприємства»

№	Автори, джерела	Визначення	Коментар
1	Господарський кодекс України	Фінансова діяльність суб'єктів господарювання включає грошове та інше фінансове посередництво, страхування, а також допоміжну діяльність у сфері	Діяльність, пов'язана з фінансовим посередництвом.

		фінансів і страхування.	
2	П(С)БО, Мартюшева Л. С., Меренкова Л.О.	Діяльність, яка веде до змін розміру і складу власного та позичкового капіталу підприємства (який не є результатом операційної діяльності)	Діяльність, яка веде до змін розміру і складу власного та позичкового капіталу підприємства (який не є результатом операційної діяльності)
3	Аранчій І. В.	Особливий вид діяльності персоналу підприємства з формування та використання фінансових ресурсів. Фінансова діяльність повинна бути організована так, аби рішення, що приймаються з управління фінансами, були найефективніші за наявних обмежень, якими є брак коштів у підприємства та особливості середовища бізнесу	Фінансова діяльність розглядається як діяльність персоналу підприємства, що направлена на прийняття найефективніших рішень з управління фінансовими ресурсами.
4	Азаренко Г. М.	Діяльність суб'єкта господарювання, що реалізується шляхом використання відповідних форм і методів фінансового забезпечення функціонування підприємств для досягнення ними основної мети – отримання доходів.	Діяльність, що забезпечує функціонування підприємства шляхом використання фінансових інструментів.
5	Поддєрьогін А. М.	Система форм і методів, які використовуються для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлених цілей	
6	Загородній А. Г.	Діяльність спрямована на забезпечення фінансовими ресурсами поточної	Метою діяльності є забезпечення

		операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.	підприємства фінансовими ресурсами
7	Зятковський І. В.	Діяльність суб'єкта господарювання, пов'язана з мобілізацією фінансових ресурсів, необхідних для виконання завдань, які поставив перед ним його засновник.	Під фінансовою діяльністю розуміється мобілізація фінансових ресурсів для задоволення потреб власника
8	Терещенко О. О.	Фінансова діяльність, яку одночасно розглядають у вузькому та широкому значеннях. У вузькому значенні основний зміст фінансової діяльності полягає у фінансуванні підприємства (надходження власного капіталу із зовнішніх джерел, отримання позик, погашення позик, сплата дивідендів). У широкому значенні під фінансовою діяльністю розуміють усі заходи, пов'язані з мобілізацією капіталу, його використанням, примноженням (збільшення вартості) та поверненням.	Діяльність щодо формування та використання фінансових ресурсів підприємства

Джерело: складено автором.